

УДК 331.101(477)

N. Koval, candidate of Economic Sciences, State Agrarian and Engineering University in Podilya

STATE AND MEASURES INCREASE EMPLOYMENT

Abstract. We consider important principles of state policy and topical issues of achieving an optimal level in the current socio-economic conditions of Ukraine factors that increases the level of employment and the use of his work in the agricultural sector of the economy. Particular attention is paid to the economic (structural shift in the economy, economic slowdowns, insufficient aggregate demand, inflation, fluctuations in seasonal production, scientific and technological progress, the ratio of input prices), social (inadequate labor laws, transfer payments, lack of professional and territorial labor mobility, insufficient development of employment programs, and low status of education, training and retraining, lack of information about available jobs, low economic activity of different groups of the population) and demographic (changes in population, changes in gender and age structure of the population) factors that affect the formation of full employment in difficult economic conditions enterprises of Ukraine.

Keywords: labor, population, employment, unemployment, demographic situation.

Н.В. Коваль, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

**СТАН ТА ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ
НАСЕЛЕННЯ**

Розглядаються важливі принципи державної політики та актуальні питання досягнення оптимального рівня у сучасних соціально-економічних умовах розвитку України чинників, які забезпечують підвищення рівня зайнятості населення та використання його праці в аграрній сфері економіки.

Ключові слова: праця, населення, зайнятість, безробіття, демографічна ситуація.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зайнятість населення – це найбільш узагальнена характеристика, що відображає досягнутий рівень економічного розвитку країни. Вона об'єднує в собі виробництво і споживання, визначає характер їхніх взаємозв'язків. Підвищення відсотка незайнятого населення – найяскравіша ознака проблем в економіці. Тільки 2014 року рівень безробіття в Україні

збільшився і становив 9,3% (1 847,6 тис. осіб) порівняно з 7,3% 2013 р. і це лише початок. Зрозуміло, криза торкнулася не тільки нашої країни. Сьогодні кожна з країн впроваджує нові програми боротьби з безробіттям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В економічній науці питанням, що пов'язані з проблемами зайнятості населення, уже досить тривалий час присвячують свої дослідження вітчизняні вчені: Амосов О., Богиня Д., Бутуцький О., Гудзинський С., Дієсперов В., Завіновська Г., Здоровцов О., Купалова Г., Лібанова Е., Лотоцький І., Малік М., Онищенко О., Шпикуляк О., Якуба К. та ін. Дослідженням питань міграційних процесів приділяють постійну увагу економісти, соціологи, географи: Агафонова М., Долішній М., Ковальов С., Крапивенко Д., Левцун О., Резніченко Н., Улянецька О., Шокало О. та інші. Ці питання є актуальними і в регіональному масштабі, оскільки завдяки постійному відтоку населення та виникаючому дефіциту праці відчутних змін зазнає економіка України.

Матеріал та методика досліджень. Для проведення дослідження використовувалися статті і монографії відомих вчених-економістів, матеріали статистичних збірників Державної служби статистики України та загальноукраїнського соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України і дані особистих соціологічних досліджень. Ретроспективний аналіз аналітичної інформації здійснювався за допомогою абстрактно-логічного, статистичного, аналітичного та інших методів дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне і методологічне обґрунтування проблеми зайнятості населення та визначення шляхів і напрямів покращення демографічної ситуації в сучасних соціально-економічних умовах розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні до зайнятого населення відносяться громадяни, що проживають на території держави на законних підставах [4]:

а) працюючі по найму на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності, у міжнародних та іноземних організаціях в Україні і за кордоном;

б) громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою, включаючи підприємців, осіб, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю,

творчою діяльністю, члени кооперативів, фермери та члени їх сімей, що беруть участь у виробництві;

в) обрані, призначені або затверджені на оплачувану посаду в органах державної влади, управління та громадських об'єднаннях;

г) громадяни, які проходять службу в Збройних Силах України, Службі безпеки України, Державній прикордонній службі України, військах внутрішньої та конвойної охорони і Цивільної оборони України, органах внутрішніх справ України, інших військових формуваннях, створених відповідно до законодавства України, альтернативну (невійськову) службу;

е) особи, що проходять професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; навчаються в денних загальноосвітніх школах і вищих навчальних закладах;

ж) працюючі громадяни інших країн, які тимчасово перебувають в Україні і виконують функції, не пов'язані із забезпеченням діяльності посольств і місій.

Економічна сутність зайнятості відтворює діяльність зі створення суспільного продукту (національного доходу). Отже, чим повніше зайняті трудові ресурси, тим краще використовується трудовий потенціал країни, окремих її регіонів, галузей, підприємств, а також більше виробляється суспільного продукту. Це є першоосновою, на якій базується державна програма зайнятості населення.

Соціальна сутність зайнятості полягає в тому, що вона відображає не тільки потребу людей у прибутках, а й необхідність особи в самовираженні через суспільно корисну працю та відображає ступінь задоволення своїх потреб при певному рівні соціально-економічного розвитку суспільства [5].

Слід зазначити, що три моделі державної політики зайнятості пропонує виділяти Буряк П.Ю.: першою моделлю є європейська, що характеризує скорочення числа зайнятих при підвищенні продуктивності праці. Така політика передбачає дорогу систему допомог для великої чисельності безробітних; другою – скандинавська – покращує рівень забезпечення зайнятості населення шляхом утворення робочих місць в державному секторі з середніми умовами оплати праці. Але ця політика розрахована на державні кошти, за дефіциту яких настає спад виробництва, що породжує звільнення працівників; третьою – американська

модель, яка в основному орієнтується на утворення робочих місць, що не потребують високої продуктивності. А тому для значної частини населення, при такому підході безробіття зменшується, але збільшується число людей з низькими доходами [2, с. 56]. В Україні поєднуються тенденції американської та європейської (але без ефективної системи допомог) моделей.

Державна політика зайнятості населення залежить від темпів і характеру ринкових перетворень і має метою адаптацію незайнятого населення до потреб ринку праці та соціальний захист безробітних. За-рубіжний досвід свідчить про різні підходи окремих країн щодо розподілу коштів на активні й пасивні заходи політики зайнятості. У Франції, Німеччині, Англії переважають витрати на підтримування рівня доходів населення, а на активні заходи витрачається значно менше коштів. У Франції частка витрат на активні (створення додаткових і нових робочих місць) й пасивні (виплата допомоги по безробіттю) заходи відповідно складає 28,4 і 71,6%; в Англії – 29,1 і 70,9%; у Німеччині – 44,1 і 55,9%. Протилежну картину спостерігаємо у Швеції та Італії, де відповідні співвідношення становлять 67,6 і 32,4% та 51,6 і 48,4% [3, с. 54-55].

До активних заходів можна віднести:

- створення нових додаткових робочих місць шляхом реструктуризації галузей економіки, розвитку приватного бізнесу, особливо малого й середнього, створення умов для іноземного інвестування та для організації самозайнятості населення;

- профорієнтація, підготовка й перепідготовка кадрів;

- організація громадських робіт;

- посилення територіальної та професійної мобільності робочої сили;

- розширення послуг служби зайнятості.

До пасивних заходів належать: виплата допомоги у зв'язку з безробіттям і надання допомоги членам сімей, які перебувають на утриманні безробітних.

Однією з перших конвенцій, що була створена 1919 року Міжнародною організацією праці (МОП), стала «Конвенція про безробіття». Вона поставила питання про створення систем безкоштовного бюро зайнятості, організацію комітетів з представників підприємств. 1950 р. набрала чинності конвенція МОП про організацію служби зайнятості, яка передбачала орга-

нізацію роботи служб, що фінансуються державою для реалізації програм досягнення і підтримання повної зайнятості населення [1].

У сучасному світі кожна країна намагається сформувати ефективну систему страхування на випадок безробіття. Суспільне явище «безробіття» в Україні раніше офіційно не визнавалося. Лише Законом України «Про зайнятість населення» було введено поняття безробітного, створено Державну службу зайнятості, а з 2001 р. введено систему соціального страхування на випадок безробіття. До 2011 року в нашій країні кожне підприємство відраховувало до Фонду страхування на випадок безробіття внески з фонду оплати праці по підприємству та внески із заробітної плати кожного працівника. З 01.01. 2011 р. такі внески нараховуються та утримуються в складі Єдиного соціального внеску.

Отже, фонди страхування на випадок безробіття формуються за рахунок внесків підприємств та громадян. При цьому в Україні найменший, після Японії, розмір внесків (табл. 1). Але в Японії підприємства орієнтуються на довічний найм працівників. Зрозуміло, що більший розмір внесків обумовлює значні видатки, а тому в даному випадку виникає необхідність ефективного їх спрямування.

Таблиця 1

Розміри відрахувань у фонди соціального страхування на випадок безробіття в деяких країнах світу

Країни	Загальний розмір відрахувань до фонду соціального страхування на випадок безробіття	У тому числі відрахування	
		по підприємствах (у % до ФОП)	по працівниках (у % до зарплати)
Франція	8,43	5,13	3,30
Канада	7,03	4,13	2,9
Німеччина	6,50	3,25	3,25
США	6,20	6,20	0
Австрія	6,0	3,0	3,0
Нідерланди	7,25	5,05	2,20
Іспанія	7,80	6,20	1,60
Швеція	5,42	5,42	0
Італія	4,41	4,41	0
Японія	1,15	0,75	0,40
Україна	3,0	2,5	0,5

Джерело: [2, с. 57].

Безробіття характеризує ту соціально-економічну ситуацію в суспільстві, коли частина активних працездатних громадян не може знайти роботу, яку вона здатна виконувати, що зумовлено переважанням пропозиції над попитом. Хоча й існує думка, що безробіття є стимулом трудової дисципліни й активності працюючого населення, однак соціально-економічні втрати від безробіття настільки значні, що в усьому світі докладається багато зусиль для його мінімізації, але жодній країні до цих пір не вдається його повністю ліквідувати.

Безробітні громадяни (за висновками МОП) є особами віком 15-70 років (zareєстровані й незареєстровані в державній службі зайнятості), які одночасно: 1) не мають роботи (прибуткового заняття); 2) шукають роботу або намагаються організувати власну справу; 3) готові приступити до роботи протягом наступних двох тижнів [5, с. 322]. До цієї категорії належать також особи, що навчаються за направленнями служби зайнятості, знайшли роботу і чекають відповіді або готуються до неї приступити, але на даний момент часу ще не працюють.

Рівень безробіття (за методологією МОП) збільшився з 7,3% 2013 р. до 9,7% 2014 р. Причому рівень безробіття молоді у віці до 24 років склав 23,1%. Зростає й такий показник, як рівень зареєстрованого безробіття: на 01 березня 2015 р. на обліку у Державній службі зайнятості перебували 521,3 тис. громадян, тоді як середньорічний показник 2014 р. становив 460 тис. [6, с. 6]

У кількісних показниках безробітних в цілому по країні на кінець 2014 року знаходиться 1,8 мільйона осіб. Зокрема, серед міських жителів цей показник склав 9,5%, а серед сільських – 10,2%. У регіональному розрізі найвищий відсоток безробіття зафіксований у Житомирській області – 12,3%. Високі показники також продемонстрували Чернігівська область (12,1%), Тернопільська (12%), Луганська (11,8%), Полтавська (11,8%), Рівненська (11,7%) та Донецька області (11,3%). Найменший відсоток безробіття зафіксований в Одеській області – 7% і в Києві – 7,2% [7].

Безробіття становить макроекономічну проблему, оскільки на нього передусім впливають економічні чинники:

– структурні зрушення в економіці, які призводять до масштабних змін у структурі й кількості попиту на робочу силу і мають особливо тяж-

кі наслідки та періоди стагнації або зниження ділової активності;

- зниження темпів економічного розвитку, що зумовлюють зменшення кількості робочих місць, порушення збалансованості чисельності працівників із кількістю їхніх робочих місць;

- недостатній сукупний попит;

- інфляція, що виявляється у скороченні капітальних вкладень (зменшення інвестицій призводить до скорочення виробництва й рівня зайнятості), а також у зниженні реальних доходів населення, що зумовлює збільшення пропонування робочої сили за умови зниження попиту на неї;

- співвідношення цін на фактори виробництва, яке веде до переважання працеощадних технологій;

- сезонні коливання процесів виробництва, які зумовлюють зміни в попиті на робочу силу;

- науково-технічний прогрес, наслідки якого посилюють безробіття через комплексний вплив, який виявляється у впровадженні працезберігаючих технологій, автоматизації виробництва («витискає» велику кількість некваліфікованої праці); в ускладненні виробництва, що неминуче призводить до спеціалізації, а в кінцевому підсумку до збільшення структурних диспропорцій між попитом і пропозицією робочої сили.

Зазначимо, що соціальними чинниками є:

- недосконале трудове законодавство, як наслідок компромісу між вимогами працівників і профспілок, з одного боку, і державою – з іншого; посилене негнучкість ринку праці; призводить до скорочення попиту на живу працю в підприємств, зменшуючи її частку;

- трансфертні платежі, що впливають як на зниження, так і на підвищення безробіття;

- недостатня професійна і територіальна мобільність робочої сили;

- недостатній розвиток програм зайнятості;

- низький рівень і статус системи освіти, професійної підготовки й перепідготовки;

- брак інформації про вільні робочі місця;

- низька економічна активність різних груп населення.

Важливими також є демографічні чинники: зміни в чисельності

населення; зміни статево-вікової структури населення [5, с. 324].

На основі цих тверджень розглянемо зміни у показниках зайнятості і безробіття населення України (табл. 2).

Таблиця 2

Показники зайнятості і безробіття в Україні

Показники	2005 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. до 2005 р., %
Число зайнятих (у віці 15-70 р.), тис. осіб	20680	19180,2	19231,1	19261,4	19314,2	18073,3	87,4
Рівень зайнятості населення (у % до населення у віці 15-70 років)	57,7	58,4	59,1	59,6	60,2	56,6	x
Чисельність безробітних у віці 15-70 р. (за методологією МОП), тис. осіб	1601	1713,9	1661,9	1589,8	1510,4	1847,6	115,4
Рівень безробіття (за методологією МОП), %	7,2	8,2	8,0	7,6	7,3	9,3	x
Число зареєстрованих безробітних (працездатного віку), тис. осіб	881,5	1712,5	1660,9	1589,2	1510,3	1847,1	209,5
Рівень зареєстрованого безробіття, %	3,1	8,9	8,7	8,2	7,8	9,7	x

Джерело: [7].

2014 р. число зайнятих скоротилося на 12,6% (2606,7 тис. чол.) в порівнянні з базисним 2005 р. та на 1240,9 тис. осіб – з 2013 р. і склало 18073,3 тис. чол. Рівень зайнятості населення знизився і становив 56,6%. Проте спостерігається значний ріст чисельності безробітних (за методикою МОП) у віці 15-70 р. в порівнянні з 2005 р. на 15,4%, а з 2013 р. – на 22,3% (337,2 тис. чол.). Аналогічна тенденція спостерігається в числі зареєстрованих безробітних. Так, в порівнянні з 2005 р. у 2 рази, з 2013 р. – на 22,3% (336,8 тис. осіб). Відповідно рівень безробіття зріс за методологією МОП і склав 9,3%, а рівень зареєстрованого безробіття становив 9,7%. Найбільш уразливою соціально-демографічною групою при цьому була молодь.

Згідно із Законом України «Про зайнятість населення»

соціально-трудові відносини зайнятості в Україні ґрунтуються на таких принципах:

1) виключне право громадян розпоряджатися своїми здібностями до праці, заборона обов'язкової, примусової праці (окрім випадків, спеціально встановлених законодавством). Цей принцип передбачає право людини працювати чи не працювати у певній сфері діяльності. Сфера найманої праці стає однією з рівноправних областей суспільно корисної діяльності (навчання, виховання дітей, ведення домашнього господарства, зміцнення здоров'я, громадська і благодійницька діяльність, спорт та інші незаборонені види діяльності);

2) створення державою умов для реалізації права громадян на працю, захист від безробіття, на допомогу в працевлаштуванні і матеріальну підтримку в разі втрати роботи згідно з Конституцією України.

В економічній теорії і практиці розроблена система показників, яка відображає рівень ефективності зайнятості:

1. Пропорції розподілу ресурсів праці суспільства за характером їхньої участі в суспільно-корисній діяльності. Вони показують, на якому рівні продуктивності задовольняється потреба населення в робочих місцях і якими шляхами досягається повна зайнятість. Чим вища продуктивність праці, тим більше передумов для високих доходів працівників, вдосконалення сфери праці, підвищення якості трудового життя та ін. Відповідно громадяни можуть мати більше вільного часу без зниження рівня життя. Тому повна зайнятість зі зростанням продуктивності праці досягається при зменшенні рівня участі працездатного населення в суспільному виробництві.

2. Рівень зайнятості працездатного населення в суспільному господарстві відображає потребу громадян в оплачуваній роботі та суспільного господарства у працівниках. Цей показник визначається відношенням чисельності населення, зайнятого професійною працею, що приносить дохід, до загального числа працездатного населення. У будь-якому випадку високий рівень зайнятості означає

її низьку ефективність, оскільки не забезпечує достатній рівень продуктивності праці й відповідний розмір рівня її оплати.

3. Структура розподілу працівників за галузями економіки, що по суті являє собою пропорції розподілу трудового потенціалу за видами занять. Сучасна галузева структура зайнятих в Україні відображає низьку ефективність зайнятості й потребує докорінних змін згідно із загальносвітовими тенденціями, для яких характерні високі темпи зростання чисельності й частки працюючих в галузях сфери послуг та науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. На жаль, в наш час для економіки України характерні прямо протилежні тенденції, що можуть назавжди відкинути країну з групи науково розвинених держав.

4. Професійно-кваліфікаційна структура працюючих показує стан розподілу працюючого населення за професійно-кваліфікаційними групами і відображає міру збалансованості підготовки кадрів з потребою економіки у кваліфікованих працівниках. Сучасна професійно-кваліфікаційна структура працюючого населення України явно не ефективна і значно відрізняється від аналогічної структури в країнах з високорозвиненою економікою. Серед зайнятих висока частка працівників фізичної праці, низькокваліфікованих робітників і надзвичайно мала частка технічних виконавців. Це засвідчує про збереження в нашій економіці застарілих технологій. Значно погіршує показники професійно-кваліфікаційної структури інтенсивна еміграція з України висококваліфікованих робітників, спеціалістів, науковців. Проблеми набуття якісної професійної освіти також призводять до погіршення цих показників. Вирішення вказаних проблем потребує особливої уваги держави.

Наведена система показників дозволяє на макрорівні оцінити рівень зайнятості з позицій її ефективності. Такі оцінки важливі не лише для виявлення проблем, але й для визначення нових тенденцій у зайнятості населення. Сам зміст цих показників засвідчує, що зайнятість має не лише економічне,

але й велике соціальне значення. У зв'язку з цим вона стає важливим елементом соціально-економічної політики держави і пріоритетним напрямом у розвитку соціально-трудових відносин.

Вважаємо, що у послідуючі роки державна політика України щодо зайнятості населення повинна базуватися на таких принципах:

- забезпечення рівних можливостей усім громадянам незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, віку, політичних переконань, ставлення до релігії, в реалізації права на вільний вибір виду діяльності відповідно до здібностей та професійної підготовки з урахуванням особистих інтересів і суспільних потреб;

- сприяння забезпеченню ефективної зайнятості, запобіганню безробіттю, створенню нових робочих місць та умов для розвитку підприємництва;

- координації діяльності у сфері зайнятості з іншими напрямками економічної і соціальної політики на основі державної та регіональних програм зайнятості;

- співробітництва професійних спілок, асоціацій (спілок) підприємців, власників підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів у взаємодії з органами державного управління в розробці, реалізації та контролі за виконанням заходів щодо забезпечення зайнятості населення;

- міжнародного співробітництва у вирішенні проблем зайнятості населення, включаючи працю громадян України за кордоном та іноземних громадян в Україні.

Варто підкреслити, що більше 60% працівників 2014 р. отримували заробітну плату нижче середнього рівня, а 5,2% – нижче прожиткового мінімуму, який до того ж є очевидно заниженим.

У контексті трудової міграції більш ніж красномовним виглядає порівняння української зарплатні із заробітками в країнах призначення працівників-мігрантів. Так, середня зарплата в Україні, що ледь перевищує 100 євро, є майже у 17 разів меншою, ніж в Італії, в 6 разів меншою, ніж у Польщі, майже в 4 рази – ніж в Росії (табл. 3).

Таблиця 3

Середня заробітна плата в Україні та основних країнах-імпортерах української робочої сили, 2014-2015 р.

№ п/п	Країна	Середня зарплата, євро
1	Італія	1923
2	Іспанія	1734
3	Греція	1004
4	Португалія	985
5	Польща	669
6	Чехія	762
8	Росія	429
9	Україна	116

Джерело: [6, с. 6]

Цікаво порівняти ці дані з інформацією, опублікованою в серпні Євростатом про становище з працевлаштуванням у країнах Євросоюзу (28 країн), в зоні євро (18 країн) та інших державах. За підрахунками статистичної служби Європейського союзу, безробітними до серпня 2014 року в країнах ЄС були визнані 24 мільйони 642 тисяч чоловіків і жінок, з них 18 мільйонів 326 тисяч перебували в зоні євро. У середньому рівень безробіття в 18-ти країнах євро був на рівні 11,5%, а в державах Євросоюзу – 10,2%. У країнах Євросоюзу, округляючи, безробітним є кожен десятий громадянин; двоє з двадцяти.

Найнижчі показники вимушено відпочиваючих були зареєстровані в Австрії – 4,7% та Німеччини – 4,9%, а найвищі (27%) – в Греції (червень 2014) і Іспанії – 24,4%. Для порівняння, рівень безробіття в США у вересні 2014 р. склав 6,1% [7].

Отже, оцінка можливого розвитку трудової міграції з України у короткотерміновій перспективі зводиться до такого: в умовах глибокої економічної кризи інтенсивність виїздів за кордон з метою працевлаштування міграційного потоку зі східного на західний напрямок пришвидшиться; склад працівників-мігрантів може

заснати змін в результаті збільшення серед них частки фахівців та молоді, яка виїздить на навчання; панівна на сьогодні циркулярна модель трудової міграції може поступово трансформуватися на більш тривале, постійне перебування за кордоном; не виключено зростання нелегального сегменту трудової міграції з України [6].

Висновки. Таким чином, найближчою тактичною ціллю політики зайнятості має бути збалансування попиту і пропозиції праці. Це можливо лише при комплексному підході, що включає стимулювання підвищення попиту на працю (покращання в цілому умов підприємницької діяльності, розвиток малого підприємництва та самозайнятості, створення додаткових робочих місць на державних підприємствах, стимулювання розширення попиту на працю на недержавних підприємствах). Важливим питанням є сприяння зменшенню пропозиції праці, подолання характерної нині для України над зайнятості (вдосконалення програм соціальної допомоги матерям, студентам, пенсіонерам, продовження термінів навчання та збільшення числа тих, хто стаціонарно навчається).

Для ефективного використання трудового потенціалу як головного чинника виробництва та сприяння зайнятості населення пріоритетним завданням є формування якісного людського потенціалу з високим рівнем загальної та професійної освіти, його відповідності потребам економіки, з високою культурою праці, схильністю до інновацій, мобільністю і здатністю адаптуватися до нових умов трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Болотіна Н.Б. Трудове право України: навч. посіб. / Н.Б. Болотіна. – К.: Знання, 2008. – 375 с.
2. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці й соціально-трудова відносини. / П.Ю. Буряк, Б.А. Карпінський, М.І. Григор'єва. – К.: ЦНЛ, 2004. – 440 с.
3. Завіновська Г.Т. Економіка праці: навч. посіб. – Вид. 2-ге, без змін. / Г.Т. Завіновська. – К.: КНЕУ. – 2006. – 300 с.
4. Закон України «Про зайнятість населення» // Відомості Верховної Ради України, № 5067-17 від 05.07. 2012.
5. Економіка праці і соціально-трудова відносини. / Є.П. Ка-

чан, О.П. Дяків, В.М. Островерхов та ін.; За ред. Є.П. Качана. – К.: Знання, 2008. – 407 с.

6. Малиновська О. Трудова міграція населення України: чого чекати в найближчому майбутньому? / О. Малиновська. – Міграція. – № (04) 158, квітень 2015. – С. 6-7.

7. Статистичні матеріали Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Аннотація. *Рассматриваются важные принципы государственной политики и актуальные вопросы достижения оптимального уровня в современных социально-экономических условиях развития Украины факторов, обеспечивающих повышение уровня занятости населения и использования его труда в аграрной сфере экономики.*

Ключевые слова: *труд, население, занятость, безработица, демографическая ситуация.*